

ВИКОРИСТАННЯ ВЧИТЕЛЕМ ТЕХНОЛОГІЙ АКТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ НЕПРЯМОГО ВПЛИВУ НА НЕУСВІДОМЛЮВАНІ МЕХАНІЗМИ ТВОРЧОСТІ ШЛЯХОМ ЗВЕРНЕННЯ ДО СВІДОМИХ ПРИЙОМІВ ПСИХОТЕХНІКИ

Цина В. І.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки
та андрагогіки Полтавського національного
педагогічного університету
імені В.Г. Короленка, м. Полтава

Зоря О.М.

аспірант Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка, м. Полтава

Нова українська школа потребує нового вчителя, компетентного щодо вирішення питань якості викладання, комунікації з дітьми, здатного вести за собою, який любить свій предмет і фахово його викладає [1, с. 16]. Професійно-педагогічні предметні компетентності вчителя мають спиратися на ключові для його успішної педагогічної діяльності особистісні якості: творча уява, педагогічна рефлексія, емпатія, мистецтво імпровізації. Саме ці якості зближують учителя і артиста, педагогічну науку і мистецтво, що робить доцільним розвиток педагогічної творчості вчителів на основі театральних систем.

Своєрідність педагогічної творчості полягає в тому, що вчитель, як і актор, використовує власну особистість у реалізації творчого замислу, використовуючи процеси спілкування і взаємодії. У зв'язку з цим актуальності набуває використання театральної педагогіки як теорії і методики артистичної техніки у професійній діяльності педагога.

Розкриємо цільові орієнтації та методичні основи методів і засобів акторської майстерності, згрупованих за провідними ознаками розвитку творчого самопочуття молодих акторів за концепцією існування непрямого впливу на неусвідомлювані механізми творчості шляхом звернення до свідомих прийомів психотехніки К. Станіславського [2], тобто тренінгових вправ, за допомогою яких досягається необхідний стан педагога. Під час підготовки до уроку вчитель продумує кожен деталь (жести, пози, фрази, монологи), які повинні бути логічно вивіреними і природними. Всі ці елементи повинні працювати на урок, на те, щоб він запам'ятався школярам, навчив їх будь-чому, змусив над чимось замислитися.

Проблему продуманих дій можна вирішити, поділивши виконувані на уроці дії на етапи, навчившись ставити перед собою завдання щодо їх здійснення. Продумавши режисуру уроку та працюючи над його етапами вчитель, як актор, може відпрацьовувати виконувані ним ролі маленькими частинами, щоб краще орієнтуватися в різні моменти уроку, в силу чого його дії стають ближчими до «життєвої правди». У ході дослідної роботи нами визначені методи відпрацювання педагогічно доцільної поведінки вчителя засобами виразного показу певних почуттів по відношенню тих чи інших дій школярів. Формування різних видів людського досвіду І. Зязюн вважав прямо пропорційним чуттєвій чуйності особистості на ситуації їх передачі та засвоєння [3, с. 5]. Адже емоційний стан учителя на уроці легко передається учням. Так, скутість, страх учителя перед аудиторією, дратливість, негативно впливають на створення творчої атмосфери в класі. Навпаки, вчитель, який володіє вільною, невимушеною пластикою, уміє легко перевтілюватися, змінювати інтонацію, темп мови, вираз обличчя, завжди користується особливою повагою та увагою в учнівському колективі.

Усвідомленню вчителем семантики своєї поведінки в окремих ситуаціях, що створюються на уроці, сприяє раціональне програвання словесних і безсловесних дій. Наприклад, якщо на сцені актор неочікувано завмирає (в теорії акторського мистецтва це має назву «оцінка факту»), то глядач розуміє, що той стикнувся з чимось неочікуваним, що викликало в нього подив. Як має реагувати педагог (радіти чи висловлювати подив), якщо слабкий учень неочікувано для вчителя дуже добре відповів біля дошки? Подив, як вияв безнадійної думки вчителя про учня, може образити школяра. Навпаки ж, коли вчитель не перестає дивуватися черговій поганій відповіді слабого учня, то така поведінка педагога переконує школяра в тому, що вчитель все ж вірить у його сили, і учневі стає легше повірити в них самому. Свідоме користування вчителем мовою дій, як бачимо, є корисним не лише для вчителів, а й для всіх учнів. Таке мікрОВикладання, програвання фрагментів окремих етапів уроку розвиває педагогічну рефлексію, формує здатність до дій з оцінювання і критичності мислення, дає можливість учителю аналізувати і досліджувати навчальні ситуації і свої дії в них.

Кожен учитель, як і актор, за К. Станіславським, повинен бачити перед собою надзадачу. На відміну від завдань, які стосуються кожного окремого етапу уроку, перед учителем стоїть і глобальне надзавдання всього уроку в цілому, його кінцевий результат – формування в учнів предметних,

базових і ключових компетентностей. Це та межа, якої повинен досягти на уроці вчитель як режисер і актор.

Під час проведення уроку виникають ситуації, коли вчителю необхідно діяти без попередньої підготовки в умовах збігу в часі процесу створення плану дій і його відтворення. Метод мовленнєвих імпровізацій педагога застосовується в ситуаціях особливої емоційної напруженості, коли відбувається перетворення зовнішнього подразника в факт свідомості особистості. Внутрішня структура імпровізації, за К. Станіславським [2], включає три етапи: 1) інтуїтивне осмислення проблеми; 2) осяяння, інсайт (знаходження оригінального ходу її вирішення; 3) педагогічна рефлексія з осмислення ходу розв'язку проблеми і вибір способу її реалізації. Внутрішня структура реалізації імпровізації має два етапи: 1) публічна реалізація мовленнєвої імпровізації; 2) інтуїтивно-логічний аналіз результатів імпровізації і миттєва її корекція.

Використання системи К. Станіславського в моделюванні конкретних педагогічних ситуацій на уроці формує у вчителя інтелектуально-евристичні особистісні здібності: здатність бачити проблеми і протиріччя, які їх породжують, генерувати ідеї, висувати гіпотези, розвиває фантазію, асоціативність мислення, критичність та здатність до оцінюваних суджень.

У подоланні вчителем проблем та усунення протиріч, які їх породжують, суттєву роль грає ступінь сформованості вольового компоненту, який розвивається, за К. Станіславським, методами створення творчого самопочуття. Одним із способів відновлення творчого самопочуття педагога в умовах інтенсивної професійно-педагогічної діяльності є короткочасне (впродовж 5-10 хвилин) розслаблення відпочинок та самонавіювання з метою відновлення втрачених сил.

У разі необхідності проведення уроку за непривабливою для вчителя темою, стане у пригоді порада К. Станіславського акторам: шукати в непривабливій ролі щось цікаве, «манкість». Для початку педагогу необхідно добре вивчити тему, розібратися в ній самому, знайшовши в її теоретичній і практичній частинах дещо цікаве, привабливе, що сприятиме створенню творчого самопочуття, яке буде передано й учням.

Якщо ж учителеві необхідно створити у себе позитивний настрій на проведення уроку в класі, з яким якимось не склалися відносини, театральна педагогіка рекомендує настроїти себе на цікаву роботу з учнями, ретельно підготувавши урок, продумавши прийоми залучення мимовільної уваги школярів, створюючи атмосферу насиченої навчальної діяльності, а через формули самонавіювання надати собі стану впевненості в очікуваному

успіхові. Такі методи створення творчого самопочуття, коли педагогові необхідно переступити поріг шкільного класу, ґрунтуються на любові до своєї професії, професійних знаннях, педагогічних здібностях, володінні педагогічною технікою і постійній роботі над собою.

Список використаних джерел.

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczercziya.pdf> (дата звернення 13.03.2023 р.).

2. Станіславський К. С. Робота актора над собою. Щоденник учня / Пер. Т. Ольховського. Київ: Мистецтво, 1953. 672 с.

3. Зязюн И. А. Развитие чувственной сферы учителя – важный элемент становления его мастерства. *Проблемы освоения театральной педагогики в профессионально-педагогической подготовке будущего учителя*: матер. Всесоюзн. научн.-практ. конф. Полтава: Издательство «Полтава», 1991. С. 5–8.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УРОКІВ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНИХ КЛАСАХ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ

Омельчук О.В.

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики трудового навчання та технологій, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, м. Кременець

Крисевич М.В.

магістрантка Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, м. Кременець

Наконечна Т.В.

магістрантка Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, м. Кременець

Вважаємо, що саме інтерактивні технології як найкраще вписуються в теорію і практику інклюзивної технологічної освітньої галузі, так як в їх основі лежать активні взаємодії, що дозволяють учневі бути не просто учасником занять, а суб'єктом навчального процесу, і що важливо - суб'єктом реальної комунікативної діяльності, сприяє внутрішнім бажанням